

UDK 061.237 "Eko Kvarner"
316.644:061.237]:665.72

Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 10. svibnja 2008.
Prihvaćeno: 20. svibnja 2008.

PERCEPCIJA ODNOSA UDRUGE „EKO-KVARNER“ PREMA IZGRADNJI LNG TERMINALA

Zdenka Damjanić

Ekonomski fakultet u Zagrebu
Trg. J. F. Kennedyja 6
10 000 Zagreb
E-mail: zdamjanic@efzg.hr

Sažetak

Rad analizira percepciju odnosa udruge „Eko-Kvarner“ prema izgradnji terminala za ukapni prirodni plin LNG terminala (N=240; 2006). Udruga „Eko-Kvarner“ osnovana je kao izravan odgovor građana općine Omišalj na potpisivanje sporazuma Družba Adria, a provodi aktivnosti i u drugim segmentima zaštite okoliša i održivog razvoja Jadrana. Cilj istraživanja bio je a) istražiti stavove ispitanika na području Kvarnera o ulozi i aktivnostima ekološke udruge „Eko-Kvarner“, kao jednog od aktera civilnog društva u Hrvatskoj, a vezano uz eventualnu izgradnju LNG-terminala, b) procijeniti aktivnost članova udruge te njenog predstavnika. Na pitanje o procjeni ispitanika o prakticiranju pojedinih aktivnosti u oblasti zaštite okoliša utvrđena su dva faktora: štednja i briga za okoliš i ekološki aktivizam. Primijenjena je faktorska analiza i analiza varijance. Rezultati su uglavnom očekivani i potvrdili su početne istraživačke hipoteze. Struktura i djelovanje civilnog sektora u Hrvatskoj slična je kao i u drugim tranzicijskim zemljama, u kojima ispitanici najčešće pripadaju sportskim ili rekreacijskim organizacijama a značajno manje organizacijama koje se bave zaštitom i očuvanjem okoliša i ekologijom. Utvrđene su značajne povezanosti između sociodemografskih obilježja i percepcija odnosa udruge Eko-Kvarner te ekološkog ponašanja.

Ključne riječi: udruga „Eko-Kvarner“, LNG terminal, ekološko ponašanje

1. UVOD

Udruga *Eko-Kvarner* osnovana je kao izravan odgovor građana općine Omišalj na potpisivanje sporazuma *Družba Adria*, a tijekom godina provodi aktivnosti i u drugim segmentima zaštite okoliša i održivog razvoja Jadrana. Udruga ima svoje ogranke na Cresu, Lošinj, Crikvenici, Kostreni, Malinskoj, Njivicama i Omišlju. Unutar udruge djeluju i odbori, primjerice Odbor za zaštitu Jadrana, Odbor protiv nasipavanja obale i sl. Udruga je prisutna u javnosti putem svojih priopćenja, predstavlja, otvorenih pisma te drugih akcija. Zajedno sa drugim ekološkim udrugama u Hrvatskoj, uključivo i slovenskim i talijanskim udrugama, razmatrala je energetske projekte planirane u ovom dijelu Europe te informirala javnost o svojim stavovima, zaključcima te eventualnim

akcijama koje kani poduzeti. U svojim priopćenjima udruga Eko-Kvarner pozitivnim je ocijenila odluku Hrvatske vlade da stručne institucije izrade strateške procjene utjecaja na okoliš te da se obradi pet predloženih lokacija na kopnu i jedna na moru (*off-shore terminal*). U jednom od priopćenja udruga Eko-Kvarner predložila je gradnju terminala 30 km od obale kako bi se smanjio rizik od mogućeg incidenta zbog povećane koncentracije brodova s opasnim teretom. Hlađenje mora na toj udaljenosti ne bi poremetilo eko sustav, a eventualna katastrofa ne bi pogodila lokalno stanovništvo. U jednom od priopćenja, Eko-Kvarner obavještava javnost o predstavi upućenoj Vladi u kojoj se protivi mogućnosti da se izgradi terminal za ukapljeni prirodni plin (LNG) na području Omišlja na otoku Krku, iako se ne protivi izgradnji takvog terminala na Jadranu, i to iz razloga blizine petrokemijskih postrojenja «Janaf-a» i naselja koja se nalaze u blizini već postojećih energetskih objekata.

2. POGLED NA LITERATURU

Namjeravana izgradnja LNG terminala u Omišlju na Krku otvorila je i brojna pitanja ekoloških i razvojnih izazova hrvatskom društvu. Perspektive razvoja hrvatskog društva ovisne su i o ekološkoj djelotvornosti aktera i politika u Hrvatskoj i pritiscima međunarodnih organizacija u poštivanju ekoloških standarda, ali i o tranzicijskim procesima koji vode u društvo modernog zapadnog tipa (Cifrić, 1998). Pokret za zaštitu okoliša i različite environmentalističke organizacije koje djeluju na globalnoj i lokalnoj razini dio su svjetske revolucije udruživanja, nastale kao „kriza socijalne države“, „krize razvoja“ i „krize okoliša“. Djelovanje pokreta za zaštitu okoliša potaklo razvoj trećeg sektora ili civilnog društva čija je glavna zadaća razvijanje svijesti u javnosti o potrebi za izradom i primjenom strategija održivog razvoja kao razvoja koji ne uništava resurse potrebne za budućnost, a proces odlučivanja o okolišu i razvoju potrebno je učiniti otvorenim i omogućiti sudjelovanje što većeg broja stanovnika u odlučivanju na lokalnoj i nacionalnoj razini. Ključna uloga trećeg sektora ogleda se u artikulaciji zahtjeva građana kroz aktivno sudjelovanje i podizanje svijesti o postojećim problemima, a organizacije trećeg sektora imaju važnu ulogu u rješavanju problema na lokalnoj razini. Civilno društvo je po svojoj definiciji „područje institucija organizacija mreža i pojedinaca te njihovih vrednota, smještenih između obitelji države i tržišta, povezanih nizom civilnih pravila, koja zajedno dijele, a u koja se građani dobrovoljno udružuju radi zagovaranja općih interesa,“ (Anheier, 2004). Prema objektivnim pokazateljima stanje okoliša u Hrvatskoj, u smislu njegove vrijednosti, da je on „kvalitetan i očuvan“ što je prvenstveno posljedica dosadašnjeg usporenog gospodarskog razvoja i nerazvijenosti, općenito zakašnjele modernizacije, a manje promišljenog razvoja i aktivne ekološke politike (Cifrić, 1998), što upućuje na potrebu aktivnije ekološke politike kod donošenja gospodarskih, tehnoloških odluka, kao i odluka koje se odnose na gospodarenje prostorom i u prostoru, a sve u cilju zaštite i očuvanja okoliša. Da je na institucionalnoj razini očuvanje okoliša na način racionalnog korištenja prirodnih dobara, a naročito prostora, prepoznato kao prioritet svjedoči i činjenica da se u Ustavu RH zaštita okoliša proglašava jednom od deset najviših vrednota ustavnog

poretka (čl. 3) i od interesa za Hrvatsku (čl. 52) te jamči pravo građanima na zdrav okoliš (čl. 69), a predviđa da se iznimno mogu i ograničiti poduzetničke slobode i vlasnička prava radi zaštite okoliša (čl. 50). Tranzicijski i transformacijski procesi hrvatskog društva odvijaju se u okružju zapadnoeuropskog demokratskog društva, tržišne ekonomije i više-stranačkog sustava kao poželjnog cilja razvoja društva pa se i ekološki izazovi pojavljuju u kontekstu strukturnih transformacija društvenih institucija.

Potrebne su mnogo dublje promjene koje reflektiraju svjetsku ekološko-političku arenu. Zabrinutost zbog okoliša postavila je pitanja granica ekonomskog rasta te potakla stvaranje zelenih pokreta i stranaka (*Greenpeace*) koji se bore za očuvanje okoliša. Konceptualni pristup održivog razvoja znači da bi se rast barem idealno morao ostvarivati na način da se fizički resursi recikliraju, a ne iscrpljuju te da se sprječava zagađenje. Održivi razvoj definiran je kao uporaba obnovljivih resursa za ekonomski rast, zaštita životinjskih vrsta i bioraznolikosti te obveza da se održavaju čisti zrak voda i zemlja. Iako je i taj koncept kritiziran kao nepravedan prema siromašnim zemljama jer zanemaruje njihove specifične razvojne potrebe (Giddens, 2007) prihvaćen je na konferenciji UN-a „Okoliš i Razvoj“ u Rio de Janeiru 1992., gdje su preko pojma *governance* uvedene i nevladine organizacije kao „akteri civilnog društva“. Na taj su način nevladine organizacije postale partner u svjetskoj politici pa je i pretpostavka njihova djelovanja povezivanje tih organizacija. U sagledavanju i rješavanju ekoloških problema nije značajno samo osnivanje i rad ekoloških udruga već i njihovo međunarodno povezivanje. Djelovanje ekoloških udruga u Hrvatskoj u razdoblju do 1995. godine kao i njihovo međunarodno povezivanje smatra se skromnim obzirom na utjecaj koji su imale u društvu. Opravdanje za takvu situaciju nalazi se u uvjetima agresije na Hrvatsku, te opća klima kojom dominira velika politika ali i to što su ekološke udruge zaokupljene lokalnim interesima ili ovisne o snazi njihova rukovodstva. Ipak, nikla su brojna glasila, bilteni i publikacije koje se bave ekološkom problematikom.

Za Hrvatsku je važno uključivanje u europsku i svjetsku razvojno ekološku politiku na razinama države kroz potpisivanje i ratificiranje međunarodnih dokumenata, na razini gospodarstva prilagođavanjem proizvodnih i uslužnih standarda svjetskim standardima, na obrazovnoj i znanstvenoj razini stimuliranje istraživanja i obrazovanja za to područje. Pri tome je važan institucionalni regulacijski ekološki režim koji država djelatno provodi kroz sve svoje djelovanje. Smatra se važnim da se u ekološkoj politici postiču kompromisi dijalogom u parlamentu, a osobito s nevladinim organizacijama što je u svojoj suštini načelo „civilnog društva“ u političkoj i socijalnoj areni. Sve bi to trebalo pridonijeti postupnom oblikovanju vrijednosnog sustava koji omogućava gotovo rutinsko djelovanje demokratskih institucija.

2.1 Koncept civilnog društva

Sposobnost novih demokracija da najavljuju svoj legitimitet vezana je uz oblikovanje civilnog društva. Počeci moderne rasprave o civilnom društvu vežu se uz Adama Fergusona (1789) i njegovo djelo *An Essay on history of Civil Society*. Nije dovoljno da narod na slobodnim izborima izabere svoje vladajuće elite nego je potrebno da one vladaju

demokratski tj. da uvažavaju civilno društvo koje je protuteža, kontrolni mehanizam i korektiv formalne državne vlasti, splet institucija i organizacija koje sprečavaju njezinu centralizaciju i oligarizaciju. Civilno društvo popunjava prostor između čovjeka i države i svojim pritiscima stvara povoljne uvjete za umjerenu vladavinu, te proširuje prostor politike izvan njenih ustaljenih procedura borbe za vlast, uvažavajući najrazličitije pluralne interese u društvu. Polazeći od Gellnerovog koncepta civilno je društvo skup različitih nevladinih institucija dovoljno snažnih da održe ravnotežu sa državom i koje su u mogućnosti spriječiti ju u dominaciji i automatizaciji ostatka društva. Da bi civilno društvo bilo djelotvorno potrebno je osigurati preduvjete za njegovo funkcioniranje. U sferi ekonomije mora postojati ekonomska decentralizacija i institucionalni pluralizam, u sferi politike odvojenost ekonomskih i socijalnih struktura od političkih i u području ideologije nužan je ideologijski pluralizam kao socijalna kooperacija, solidarnost i odanost. Dakle, to je društvo u kojem su politika i ekonomija zasebni sektori, ali sa međusobnim utjecajem. (Gellner, 1994). Navedeni uvjeti civilnog društva preduvjet su ukorjenjivanja i daljnjeg razvoja procesa demokratizacije, što je krajnji cilj svih društava nastalih tranzicijom, pa i hrvatskog. Demokratski model političkog upravljanja društvom ne egzistira bez prethodnih ispunjenja institucionalnih preduvjeta civilnog društva. Značaj civilnog društva za demokraciju u tranzicijskim zemljama sadržan je u građanskim pravima kao "ukupnost legitimnih zahtjeva" (Dahrendorf, 1996). Civilno društvo je poželjan cilj koji pretpostavlja autonomne institucije, sloboda i građanska prava. Izgradnja i civilne zajednice pretpostavlja aktivnost kao aktivnu participaciju u javnoj sferi kroz civilne asocijacije, javnost, jednakost i povjerenje (Putnam, 1993). Tematsko problematiziranje civilnog društva značajno je za analizu društvenih promjena u istočnoeuropskim društvima uključivo i Hrvatsku, upravo zbog njegova sadržaja koji se odnosi na autonomiju sfere građanskog života i slobodnog društvenog djelovanja pojedinca. Teorijska polazišta operacionaliziraju se u empirijskim istraživanjima kroz *indeks civilnosti* (Putnam, 1993) pomoću kojeg se razlikuju civilne od necivilnih zajednica. Pokazatelji civilnosti su asocijacijske *aktivnosti* koje su u civilnim zajednicama prisutne kroz aktivnu uključenost u različite udruge dok se u necivilnim zajednicama one očituju kao rijetka uključenost u druge. Drugi pokazatelj je *čitanoost novina* koja je u civilnim zajednicama visoka i široko rasprostranjena dok je u necivilnim niska, slaba rasprostranjenost čitanja novina. Indeks civilnosti očituje se kroz pokazatelje *političkog ponašanja* kao što su izlazak na izbore ili preferencija regionalnih kandidata. Visoki odaziv na izbore i nepreferiranje regionalnih kandidata karakteristika je civilnih zajednica dok necivilne zajednice ostvaruju nizak odaziv na izborima i preferiranje regionalnih kandidata. Analiza civilnog društva prisutna je i u *teoriji socijalnog kapitala* koja ga definira kao „osobinu društvenih organizacija, izraženu kroz povjerenje, norme i mreže, što može pomoći društvenu efikasnost olakšavanjem koordiniranih akcija“ (Putnam, 1993). Socijalni kapital sazdan je od društvenih mreža i normi uzajamnosti koje su povezane s tim mrežama. Nastajanje i postojanje društvenih mreža bitno ovisi o povjerenju s kojim pojedinci ulaze u društvene odnose i djelovanju koje ne traži odmah neposrednu korist. Radi se o normama i vrijednostima na kojima se temelji društvena aktivnost i institucije društva. Socijalni kapital je indikator mogućnosti gospodarskog i društvenog razvoja a „norme i mreže ci-

vilnog angažmana pridonose gospodarskom prosperitetu te su njime ojačane“ (Putnam, 1993). U tom kontekstu važno je razlikovati socijalni kapital, primjerice formalni i neformalni, jaki i slabi, unutarnji i vanjski te premošćujući i povezujući (Putnam, 1993). Politički se život ne ostvaruje samo unutar političkih stranaka, glasovanja i predstavnika u zakonodavnim i izvršnim tijelima. Najuobičajeniji tip neortodoksne političke aktivnosti zbiva se u društvenim pokretima koji predstavljaju kolektivni pokušaj da se postigne zajednički interes ili opći cilj akcijom koja se provodi izvan utemeljenih institucija (Giddens, 2007). Postojanje tih pokreta karakteristično je za suvremena razvijena društva jednako kao i formalne birokratske organizacije kojima se često suprotstavljaju u namjeri da postignu promjene nekog javnog pitanja. Društveni pokreti ubrajaju se među najsnažnije oblike kolektivne akcije, a „novi društveni pokreti“ koji su se razvili 80-tih godina, kao primjerice ekološki pokret, „jedinstven su proizvod kasnog modernog društva i odgovor na izmijenjeni rizik s kojim su suvremena društva suočena“ (Beck, 1992). Uspon novih društvenih pokreta posljednjih godina povezuje se sa činjenicom da tradicionalne političke institucije nisu učinkovite u rješavanju sve većih problema koji nastaju, primjerice prijetnje okolišu, moguće opasnosti od nuklearne energije ili uporabe informatičke tehnologije (Giddens, 2007). Postojeće demokratske političke institucije ne mogu se nadati rješavanju tih problema, što dovodi do zanemarivanja prijetnji ili izbjegavanja njihova problematiziranja sve dok nije prekasno i dok ne počne kriza većih razmjera, upozorava Giddens. Novi društveni pokreti, uključivo i ekološki, paradoks su demokracije, jer iako se čini da je vjerovanje u tradicionalnu politiku sve slabije, rast novih društvenih pokreta pokazuje da građani u kasnim modernim društvima nisu apatični i nezainteresirani za politiku kako to neki teoretičari tvrde. Prelazak od industrijskih na postindustrijske vrednote u razvijenim društvima uništava neke važne institucije društva što na političkom području rezultira slabljenjem poštovanja vlasti i rastući utjecaj u participaciji i ekspresiju. Takvi trendovi potiču demokratizaciju u autoritarnim društvima, a u društvima koja su već demokratska oblik demokracije koji je usmjeren na konkretne probleme i neposredniji, što zahtijeva istinsku demokraciju (Inglehart i Welzel, 2007). Istraživanja političkog djelovanja koja su provedena u društvima zapadne demokracije pokazuju da se povećala aktivnost masa usmjerena protiv elita, tako da peticije, demonstracije, bojkoti i drugi oblici djelovanja protiv elita više nisu nekonvencionalni već su normalna djelovanja za velik dio građana. Praktički sve hijerarhijske organizacije starog stila kojima upravlja elita gube članstvo. Ono opada u sindikatima i političkim strankama (Dalton i Watenberg, 2000). Građani postindustrijskih zemalja sve su kritičniji prema institucionaliziranom autoritetu općenito, a prema političkom posebno, te je manje vjerojatno da će postati članovi birokratiziranih organizacija koje vode evidenciju članstva (Inglehart i Welzel, 2007).

2.2 Civilno društvo i ekološki pokret u Hrvatskoj

Civilno društvo kao tema postalo je predmet empirijskih istraživanja 1990-tih godina kada se analizira brojnost i aktivnost civilnog društva u Hrvatskoj preko indikatore kao što su broj organizacija civilnog društva, članstvo u organizacijama, rasprostranjenost organizacija civilnog društva, njegov sastav i resursi. Broj organizacija civilnog društva

često se uzima kao glavni indikator budući da upućuje na aktivnost građana, njihovu uključenost u društvene procese, premreženost društva i razinu socijalnog kapitala u društvu (Tocqueville, 1995, Putnam, 1993). Prema procjenama Regionalnog zavoda za zaštitu okoliša u Hrvatskoj je 2002. godine djelovalo oko 290 udruga koje se bave zaštitom okoliša. Prema anketi koju je Ceraneo proveo 1997. godine na određenom uzorku u Hrvatskoj je na području zaštite okoliša djelovalo 13% organizacija što upućuje, obzirom na druge tranzicijske zemlje, na solidan potencijal civilnog društva u Hrvatskoj, koji je međutim opterećen značajnim problemima kao što su nedvojbeno potvrdile i studije i istraživanja koja su se fokusirala na razvoj i djelovanje civilnog društva (Bežovan, 2002, 2003, 2004; Ledić, 1997; Puljiz, 2000; Valković, 2000; Štulhofer, 2001; Stubbs, 2001; Črpić, Zrinščak, 2005).

Rezultati istraživanja (Bežovan, 2003) civilnog društva u sklopu međunarodnog komparativnog projekta *Civicus* pokazali su da civilno društvo djeluje u suženom prostoru, u smislu zakonskog i društvenog okvira unutar kojeg djeluju dobrovoljne organizacije. Primjerice, Zakon o udrugama koji datira iz 1997. godine bio je restriktivan prema slobodi udruživanja u toj mjeri da je Ustavni sud 2001. godine svojom odlukom ukinuo čak 16 odredaba Zakona o udrugama. Na strukturu organizacija civilnog društva u Hrvatskoj utjecala je negativno i diskriminacija udruga obzirom na njihovu djelatnost, na način da je do 2001. godine poreznim olakšicama stimulirano davanje samo za dobrovoljne organizacije u području športa i kulture. Analiza članstva u dobrovoljnim organizacijama u Hrvatskoj pokazuje strukturu unutar koje dominiraju religijske ili crkveno-sportske te sindikalne organizacije. Organizacijama sporta i rekreacije pripada 11,9% članstva dok je u organizacijama koje se bave očuvanjem okoliša angažirano svega 2,1% članstva. Iako članstvo u udrugama i organizacijama nije najpouzdaniji kriterij razvijenosti i utjecaja civilnog sektora on je jedan od indikatora.

Prvo sustavno istraživanje civilnog društva u Hrvatskoj provedeno je u kontekstu velikog istraživačkog pilot projekta *Civicus-a* (*World Alliance for Civic Participation*) koji se provodio u 25 zemalja svijeta. Komparativna analiza koristila je *Civicus-ov* dijament kao analitički okvir koji složenost civilnog društva sagledava kroz četiri dimenzije: *strukturu* civilnog društva (veličina, aktivnost i resursi s kojima raspolaže), *prostor* (analiza zakonskog, političkog i kulturnog okvira u kojem društvo djeluje), *vrednote* (koje vrednote i norme civilno društvo promiče) i *utjecaj* (doprinos civilnog društva u rješavanju posebnih socijalnih i ekonomskih i političkih problema). Rezultati istraživanja pokazali su da je civilno društvo u Hrvatskoj „osrednje zdravo“, u odnosu na strukturu i utjecaj, a vrijednosti i norme koje promiče imaju najveću vrijednost u odnosu na druge aspekte, dok je zakonski, politički i sociokulturni okvir u kojem civilno društvo djeluje nepovoljno, a jedna od glavnih prepreka njegovu razvoju je «amoralni familizam» (Bežovan, 2004).

2.3 Članstvo u organizacijama civilnog društva

Analize o civilnom društvu u Hrvatskoj ukazale su na problem neutemeljenosti udruga u širem članstvu (Shimkus, 1996). Udruge imaju uže vodstvo koje je profesionalno ili neprofesionalno angažirano na ograničenim planovima i aktivnostima. Neosnovanost

aktivnosti udruge na potpori šireg članstva znači ograničenost i umanjeni potencijal njezinih mogućih aktivnosti što znači da takvu ideju zagovara i podupire manji broj građana dok širi krug članstva znači ukorijenjenost udruge u lokalnim zajednicama i društvu (Bežovan, 2002).

U Europskom istraživanju vrednota koje je u Hrvatskoj provedeno 1999. godine, 45% ispitanika pripadalo je dobrovoljnim organizacijama i to najčešće sportskim i rekreacijskim organizacijama, dok je 3,0% pripadalo organizacijama koje se bave zdravstvom, očuvanjem okoliša i ekologijom (Črpić i Rimac, 1999). Prema rezultatima ovog istraživanja građani u manjoj mjeri obavljaju dobrovoljni neplaćeni rad u ovim organizacijama, što bi trebala biti mjera aktivnog članstva, što potvrđuje i podatak da samo 26,5% ispitanika su aktivni članovi u nekim organizacijama. Kasnija istraživanja konstatirala su opadanje članstva u organizacijama civilnog društva (s malim porastom u organizacijama koje se bave zaštitom okoliša), što se može protumačiti otklonom od ratnih godina u kojima je naglašavana solidarnost, ali i «zamorom» građana te okretanjem osobnim problemima, što dovodi i do smanjenja gustoće društvenih mreža (Štulhofer, 2001). Istraživanje o spremnosti na dobrovoljni neplaćeni rad provedeno 2000-te godine u Primorsko-goranskoj županiji pokazalo je da građani pozitivno ocjenjuju volontiranje (Ledić, 2001). Tijekom 2000-te g 43,7% ispitanika sudjelovalo je u nekim aktivnostima volontiranja, a pretežno u radu udruga. Učestalost volontiranja je niska, a skloniji su joj stariji i obrazovaniji ispitanici.

Provedena istraživanja pokazala su da organizacije civilnog društva imaju usku aktivnu bazu članstva tj. ona je u opadanju. Organizacije se često procjenjivalo preko njihovih lidera koji su ih nerijetko „privatizirali“, pa su tako bivale pod patronatom jedne osobe, a izostala je analiza uključenosti različitih članova i koje oni predstavljaju kao i analiza same konstitutivnosti tih organizacija. Preračunati indikator članstva u organizacijama civilnog društva, prema Svjetskom istraživanju vrednota u Hrvatskoj iz 1995. godine iznosio je 38,10 što govori u prilog postojanju problema zasnovanosti organizacija civilnog društva na članstvu (Bežovan, 2002). Niska razina uključenosti građana u organizacije civilnog društva implicira zaključak o ograničenom sudjelovanju građana u društvenim aktivnostima, što je karakteristično za zemlje nove demokracije u razdoblju poslije tranzicije gdje je pad masovnih aktivnosti usmjerenih protiv elita primijećen u zemljama istočne bivše komunističke skupine (Češka Republika, Slovačka i DDR) što se tumači odsustvom snažnijih ekspresivnih vrednota u društvu (Inglehart i Welzel, 2007.), materijalnim problemima i brigama za užu i širu obitelj, ali i položajem i društvenom participacijom srednjih slojeva (Bežovan, 2002).

2.4 Rasprostranjenost i organizacija ekoloških udruga

Organizacije civilnog društva urbani su fenomen te su češće u većim gradskim naseljima i razvijenijim dijelovima zemlje što rezultira nejednakom regionalnom rasprostranjenošću (Putnam, 1993). Osim toga, one u Hrvatskoj imaju ozbiljnih poteškoća u mobiliziranju članstva i lokalnih resursa u rješavanju problema lokalnih zajednica ili pojedinih društvenih skupina što znači da je ukorjenjivanje civilne inicijative stvar budućeg razvoja (Bežovan, 2002).

Niz istraživanja provedenih unutar društvenih znanosti ukazao je na „medijacijsku ulogu kulture“ koja može u nekim slučajevima podupirati ili onemogućavati i kočiti društveni razvoj. Specifične norme i običaji mogu iza fasade formalnih institucija tržišno i demokratsko natjecanje pretvoriti u ruglo. Posljedice mogu biti gospodarsko i političko društveno zaostajanje (Štulhofer, 2001). Povoljna kulturna matrica pretpostavlja i dimenziju udruživanja sa pripadajućim kolektivnim akcijama i ostvarivanjem interesa koji su izvan dometa individualnog interesa (društveno povezivanje).

Pokret za zaštitu okoliša pojavio se u Hrvatskoj sedamdesetih godina prošlog stoljeća sa intencijom utjecaja na kvalitetu okoliša i njegovu zaštitu što je istovremeno bilo i začetak stvaranja osjetljivosti na okoliš kao „kulturne činjenice“ unutar Hrvatskog društva. Paleoindustrijska razvojna paradigma (Rogić, 1996) dominantni je razvojni model dodatno pogoršan ratnim razaranjima ali i liberalističkim konceptom privatizacije koji počesto ima negativne učinke na okoliš. Ekološki problemi rješavaju se u skladu sa razinom na kojoj se pojavljuju, tj. dubinom koju imaju i ovisni su o stanju zrelosti socioekoloških aktera, njihovim interesima i moći da nametnu razvojne koncepcije ekološke modernizacije Hrvatske. Tranzicijske promjene započete 1990–tih godina stvorile su novi kontekst zaštite okoliša što utječe i na socijalno-ekološke aktere, na njihov položaj i ulogu koju imaju unutar razvoja demokracije civilnog društva i tržišta (Kufirin, 1998). Od 1990. privreda i društvo su razdvojeni, a poduzeća su vođena isključivo profitom sa tendencijom prebacivanja ekoloških troškova na druge subjekte. Dolazi do sukoba između liberalnog i demokratskog diskursa zbog čega je država sklona propustiti zaštitu građana od ekoloških zagađenja (Cable i Benson, 1993). Kriza legitimnosti države nastaje kada korporacije zahtijevaju podršku države u gospodarskom rastu, a građani koji su žrtve zagađenja nastoje uvesti samoorganiziranjem kontrolu zagađenja okoliša. U uvjetima slabe tranzicijske ekonomije socijalna cijena zatvaranja ekološki štetnih postrojenja je velika jednako kao i investicija u rješavanje ekoloških problema. Problem slabe države i slabe ekonomije te mogući socijalni konflikti upućivali su na zaključak da u Hrvatskoj ne treba očekivati ozbiljnije ekološke konflikte između države i gospodarstva, a niti velike ekološke investicije u svrhu ekološke modernizacije Hrvatske.

U takvom kontekstu organizacije za zaštitu okoliša legitimno zastupaju ekološki interes, ukoliko su njihovi predstavnici sposobni pridobiti istomišljenike u svojoj sredini i šire koji ih podržavaju. Ekološkim organizacijama potrebna je financijska samostalnost, kao i samostalnost od državnih ustanova, kako bi se mogao ostvariti potreban politički učinak. Uključenost građana u civilne inicijative varijabla je kojom se procjenjuje učestalost provođenja slobodnog vremena sa „ljudima u klubovima i dobrovoljnim organizacijama“ te je „pokazatelj društvene umreženosti“ odnosno povezanost članova zajednice (Coleman, 1990; Putnam, 1993; Fukujama, 2000). Uobičajeni način mjerenja gustoće društvenih mreža je postotak ispitanika uključenih u neku nevladinu udrugu, iako zanemaruje različitu razinu aktivnosti članova društva (Putnam, 2000). Kao dodatni kriterij za mjeru umreženosti uzima se količina slobodnog vremena koje ispitanik provodi u aktivnostima udruga kojih je član. Društvena umreženost simptom je civilnog društva. Provedena istraživanja vrednota pokazuju da je gustoća najveća u zemljama EU-a, a

najmanja u zemljama koje ne pripadaju EU (Inglehart, 2007). Teorijski i empirijski dokazano je da su povjerenje u druge i umreženost povezani i da su kriteriji civilnosti društva (Fuchs i Klingemann, 2002), te da ukazuju na poteškoće u razvoju civilnog društva u društvima gdje vlada deficit povjerenja. Rezultati provedenih analiza koji uspoređuju Hrvatsku sa drugim zemljama okruženja pokazuju da je gustoća društvene umreženosti u Hrvatskoj veća od prosjeka skupine pridruženih članica EU-a (Štulhofer, 2001), što se objašnjava temeljima civilnog organiziranja nastalih u bivšem sistemu te brzim rastom civilnih udruženja kao posljedica rata.

2.5 Ekološko ponašnje

Definiranje ekološkog ponašanja ne može se jednoznačno odrediti zbog različitih pristupa njegovu mjerenju. Istraživanja koja uzimaju u obzir samo jednu konkretnu manifestaciju ekološkog ponašanja polaze od jednodimenzionalnog pristupa čija je pretpostavka da se jednom utvrđeno ponašanje manifestira u različitim situacijama (Kaiser, 1998). Nasuprot tome, drugi istraživači Berger, Corbin, Lahmann i drugi definiraju ekološko ponašanje specifičnom mjerom koristeći složene indekse različitih oblika ponašanja, što samo po sebi implicira višedimenzionalni pristup. Poteškoća ovog pristupa je u tome da se ljudi kod mjerenja ekološkog ponašanja ne ponašaju uvijek jednako u svim situacijama (primjerice recikliraju otpad, ali ne štede energiju). Uz to ekološko ponašanja nije posve uravnoteženo obzirom na „značaj“, tj. neki oblici ekološkog ponašanja mogu biti jednostavniji od drugih, s manjim efektom. Jedna od poteškoća određivanja pojma ekološkog ponašanja je i instrumentarij kojim se ono mjeri, a kreće se od složenih višedimenzionalnih ljestvica, procjenama samih ispitanika, objektivnim procjenama stvarnog ponašanja ili istraživanjima bihevioralnih namjera (Karajić, 2000). Koncept ekološkog ponašanja je dimenzija ekološke svijesti koja je usmjerena na preventivno djelovanje u sprječavanju širenja ekoloških problema te na evaluaciju različitih determinanti ekološkog ponašanja (Kaiser, 1998). Kao što je za demokratsko društvo potrebna razvijena civilna kultura (Putnam, 1993) tako je i za ekološki djelotvornu zajednicu važna individualna spremnost članova za konkretno proekološko ponašanje koje uključuje osobne troškove. Provedena istraživanja u Hrvatskoj (Štulhofer i Kufrin, 1996) rezultirala su spoznajom da takvu spremnost iskazuje tek marginalan broj ispitanika.

3. METODOLOŠKA NAPOMENA

Cilj istraživanja bio je ispitati stavove građana o ulozi i aktivnostima ekološke udruge „Eko-Kvarner“, kao jednog od aktera civilnog društva u Hrvatskoj, a vezano uz eventualnu izgradnju LNG-terminala u Omišlju. Ispitanici su također, procjenjivali djelotvornost članova udruge te njenog predstavnika. Za istraživanje ekološkog ponašanja ispitanika postavili smo pitanja o procjeni ispitanika o prakticiranju pojedinih aktivnosti u oblasti zaštite okoliša.

Provođenje istraživanja: Istraživanje je provedeno kao samostalno istraživanje autorice tijekom 8. i 9. Mjeseca u 2006.godini na području otoka Krka (Omišalj, Njivice, Malinska, Krk, i Punat) i nekih naselja Kvarnerskog zaljeva koji gravitiraju poziciji LNG

terminala (Rijeka, Crikvenica, Opatija, Kraljevica i Bakar). Istraživanjem je obuhvaćeno četiri problemska sklopa : (1) informiranost i sredstva informiranja o LNG , (2) osobni odnos prema izgradnji LNG-a, (3) procjena odnosa udruge Eko Kvarner prema LNG te (4) ekološki angažman i korupcija i kontrola izgradnje LNG. O tome je pisano u dva članka (Damjanić, 2007; 2007a).

Anketari su bili studenti, aktivisti ekoloških udruga, te stalni stanovnici anketiranih naselja koji su prije anketiranja dobili naputke. Tijekom anketiranja neki potencijalni ispitanici odbijali su učešće u anketi zbog nepovjerenja prema nepoznatim anketarima. Angažirani su dobro upućeni u anketari poznati ispitanicima kao njihovi sumještani.

Uzorak: Anketirano je ukupno 240 ispitanika slučajnim odabirom. Najprije su odabrana naselja, a zatim slučajnim odabirom ispitanici. Struktura uzorka je prethodno objavljena (Damjanić, 2007:166)

Instrumenti: Da bismo istražili ulogu ekološke udruge „Eko-Kvarner“ u izgradnji LNG-terminala, zanimalo nas je kako naši ispitanici ocjenjuju njen doprinos , kao i njenog predsjednika, zaštiti okoliša. Za istraživanje smjernica ekološkog ponašanja naših ispitanika postavili smo pitanja o prakticiranju pojedinih aktivnosti u području zaštite okoliša.

Ocjenjivanje uloge „Eko-Kvarner“ mjereno je instrumentom koji je sadržavao pet različitih tvrdnji, od kojih svaka predstavlja ocjenu. Ispitanicima je omogućeno da svaku tvrdnju, procjene na skali koja se kreće od potpunog neslaganja do potpunog slaganja sa predloženim tvrdnjama.

Za određenje smjernica ekološkog ponašanja upotrijebljena je skala eko-ponašanja.

Skalom eko-ponašanja mjereno je koliko u svakodnevnom životu, na razini domaćinstva i mikrosocijalne okoline , ispitanici prakticiraju slijedeće oblike eko-logičnog“ ponašanja: ekološka osjetljivost pri kupovini, ponovno korištenje recikliranih proizvoda, ekološki motivirana štednja vode, sastanci i peticije radi zaštite okoliša, novčani prilozi ekološkim organizacijama, participacija u radu eko-udruga. Rezultati ispitanika ovise o tome jesu li ili nisu prakticirali navedene oblike proekološkog ponašanja. U upitniku su također postavljena pitanja o obilježjima ispitanika: obrazovnoj strukturi, radnom statusu, dužini prebivanja u mjestu boravka, procjenu religioznosti, te procjena imovinskog statusa i političkoj orijentaciji.

Hipoteze: Postavljeno je nekoliko hipoteza: 1. Ekološka udruga „Eko-Kvarner“ ima usku aktivnu bazu članstva što govori o ograničenom sudjelovanju građana u društvenim aktivnostima. 2. Ispitanici koji žive bliže mjestu izgradnje LNG terminala skloniji su smatrati protivljenje izgradnji od strane „Eko-Kvarner“ opravdanim, za razliku od onih koji žive dalje od tog mjesta. 3. Članovi udruge «Eko-Kvarner» pozitivnije vrednuju djelovanje udruge u slučaju izgradnje LNG terminala nego nečlanovi.

Na većini obilježja očekuju se značajne razlike percepciji odnosa ekološke udruge prema izgradnji „LNG-terminala“, te prema ekološkom ponašanju.

Statistička obrada: U analizi podataka primijenjene su tehnika univarijantne (postotci), bivarijantne (Pearsonov koeficijent koleracije), multivarijantne tehnike (komponentna analiza uz GK kriterij redukcije dimenzionalnosti za utvrđivanje faktorske strukture i

analiza varijance za utvrđivanje značajnih razlika s obzirom na obilježja ispitanika.) statistike. Korišten je statistički programski paket SPSS 11.5 FOR Windows.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

4.1 Procjena odnosa ekološke udruge «Eko-Kvarner» prema LNG terminalu

Negativan stav prema reagiranju udruge koji se može shvatiti i kao njena neučinkovitost izražen je kroz ocjenu da udruga «previše blago reagira». Sa tom ocjenom složilo se 23% ispitanika, dok se ne slaže 35% ispitanika, a neutralan stav izrazilo je 38% ispitanika (vidjeti u tablici 1).

Potpuno podržavanje reagiranja udruge vezano uz LNG terminal izrazilo je 47,6%, ispitanika koji su se složili sa ocjenom da «Eko-Kvarner» kao udruga reagira primjereno svojoj svrsi, dok je 19,1% izrazilo svoje neslaganje, što može značiti i nepovjerenje u svrsishodnost same udruge. Relativno visok postotak od 30,4% neodlučnih koji nemaju mišljenje o tvrdnji «reagira primjereno njezinoj svrsi», govori da iz određenog razloga nemaju stav pa razlog može biti slaba informiranost ili nezainteresiranost za ekološku problematiku.

Tablica 1. Kako se odnosi ekološka udruga «Eko Kvarner» prema izgradnji «LNG terminala»? (u %)

Tvrdnje	Uopće se ne slažem (1)	Ne slažem se (2)	Niti se slažem niti ne slažem (3)	Slažem se (4)	Potpuno se slažem (5)
1. Previše blago reagira	16,3	19,2	38,3	14,2	9,6
2. Reagira primjereno njezinoj svrsi	8,3	10,8	30,4	36,3	11,3
3. Većina članova i simpatizera udruge je pasivno	12,1	22,1	47,1	10,0	5,8
4. Predstavnik udruge reagira ispravno	7,5	4,6	44,2	27,9	12,9
5. Udruga se opravdano protivi izgradnji «LNG terminala»	6,7	8,8	34,2	17,5	30,8

Udruge, kao najbrojnije među organizacijama civilnog društva utemeljene su na članstvu (*universitas personarum*). U raspravama o civilnom društvu u Hrvatskoj upućen je problem neutemeljenosti udruge u širem članstvu (Shimkus, 1996). Udrugama upravlja uže vodstvo koje može biti angažirano profesionalno ili polu-profesionalno na nekim ograničenim planovima rada. Ako aktivnost udruge nije zasnovana na potpori šireg

članstva njen potencijal mogućih aktivnosti je umanjen ali i podrška ideja koje zagovara ili podupire dolazi od manjeg broja građana. Dakle, širi krug članstva znači i ukorijenjenost udruge u lokalnoj zajednici i društvu.

Aktivnost članova i simpatizera udruge procjenjivana je preko tvrdnje da je većina članova i simpatizera udruge pasivno (tvrdnja 3). Kako organizacije civilnog društva u Hrvatskoj kao urbani fenomen, imaju ozbiljnih poteškoća u mobiliziranju članstva i lokalnih resursa u rješavanju problema s kojima se zajednice suočavaju (Bežovan, 2002) ukorjenjivanje civilnih inicijativa u društvenim strukturama izrazito je važno. Da je većina članova udruge pasivno ocjenjuje 15,8% ispitanika dok se 34,2% ne slaže s tom ocjenom. Visoki postotak ispitanika (47%) ne može donijeti procjenu aktivnosti članova i simpatizera udruge, tj neodlučno je.

Među resursima s kojima raspolaže civilno društvo su i kadrovi. Osobe koje vode organizacije civilnog društva čimbenik su njihovog razvoja. Istraživanja Svjetske banke upozorila su na činjenicu nekompetentnosti i slabog ugleda zaposlenih u civilnom sektoru socijalne skrbi. U želji da ispitamo povjerenje u reagiranje predstavnika «Eko-Kvarner» vezano uz gradnju LNG terminala postavili smo tvrdnju «Predstavnik udruge reagira ispravno» (tvrdnja 4). S tom tvrdnjom složilo se 40,8% ispitanika, dok 12% njih odbilo se složiti s tom ocjenom. Izrazito visok postotak od 44,2% ispitanika nije u mogućnosti ocijeniti ponašanje predstavnika udruge, vezano uz gradnju LNG terminala.

Da bismo ispitali stupanj povjerenja koje ispitanici imaju u reagiranje udruge «Eko-Kvarner» vezano uz gradnju LNG-a te utvrdili jeli ponašanje udruge u skladu s njihovim očekivanjima, postavili smo tvrdnju «Udruga se opravdano protivi izgradnji LNG-a» (tvrdnja 5). Pretpostavili smo da ispitanici svoje povjerenje u reagiranje udruge procjenjuju gotovo isključivo na temelju medijski oblikovane predodžbe o važnosti i poželjnosti očuvanja prirode i ekološke osjetljivosti. S tim se slaže 47,8% ispitanika, ne slaže 15,5 % dok je 34,% neodlučnih. Ovako visok postotak neodlučnih može se povezati sa nedostatkom informacija o izgradnji LNG-a. Čak 92,1% ispitanika izjasnilo se da je samo djelomično ili uopće nije informirano (Damjanić, 2007). Izrazito visok postotak neodlučnih može biti i zbog suprotstavljenosti nekih općih i posebnih interesa vezanih uz gradnju LNG-a. Primjerice, ispitanici mogu imati koristi od gradnje ukoliko bi se zaposlili ili ostvarili ekološku rentu zbog ekološkog rizika ili negativnog utjecaja na turizam.

U nastavku analize prikazat ćemo povezanost nekih tvrdnji s obilježjima ispitanika primjenom analize varijance.,

Tablica 2. Tvrdnja «predstavnik udruge reagira ispravno» (tvrdnja 4), s obzirom na dob.

	M	F =4,175 sig. p < 0,007	Kontrast
Manje od 30 godina	3,041		46-65>Manje od 30 godina
31-45	3,168		
46-65	3,672		
Više od 65 godina	3,636		

Tvrđnji da «predstavnik udruge reagira ispravno» skloniji su ispitanici starosne dobi od 46 do 65 godina, za razliku od onih koji imaju manje od 30 godina. Činjenica da mladi u manjoj mjeri daju podršku udruzi u njenom protivljenju izgradnji LNG terminala nije čudna ako se uzme u obzir da provedena istraživanja koja se bave problemima mladih (Leburić i Tomić-Koludrović, 2002; Ilišin, 1999; Akrap i Čipin, 2006) upozoravaju na sve manje mogućnosti za ekonomsko osamostaljenje mladih zbog pomanjkanja radnih mjesta te općenito snižavanja životnog standarda. Mlade u postindustrijskim društvima pokreće ono što tradicionalna politika potpuno zanemaruje pa kako navodi Beck, više od 60% mladih u Njemačkoj smatra eko aktiviste politički iznimno vjerodostojnim, dok političke stranke smješta na posljednje mjesto vjerodostojnosti, iza sindikata tiska i crkve (Beck, 1997). Za razliku od postindustrijskih društava, u Hrvatskoj je strukturna nezaposlenost dovela do pragmatičnog oslanjanja mladih na obiteljske izvore, te onemogućila jaču individualizaciju i ulazak u post-modernizacijski tip mladosti. Rezultati provedenih istraživanja o političnosti mladih potkraj 1999 ukazuju da je svega 5,2% mladih aktivno u nevladinim udrugama. (Leburić i Tomić-Koludrović, 2002). Jednako tako istraživanja provedena u Primorsko goranskoj županiji pokazuju da obrazovaniji i stariji imaju pozitivniji stav prema volontiranju (Ledić, 2001). Mladi manje volontiraju, manje su uvjereni u kvalitetu i društveni značaj volonterskog rada građana u civilne inicijative u zajednici kroz volonterski rad.

Tablica 3. Tvrđnja «predstavnik udruge reagira ispravno» (tvrđnja 4), s obzirom na radni status.

	M		kontrast
Nezaposleni i honorarno	3,033	F = 3,961 sig. p < 0,004	Umirovljenici > učenici/ studenti
Samostalna privredna djelatnost	3,777		
U radnom odnosu	3,254		
Učenici/studenti	2,907		
Umirovljenici	3,800		

Tvrđnji 4 značajno su skloniji umirovljenici od učenika/studenata. Činjenica da umirovljenici značajnije podržavaju protivljenje predstavnika udruge izgradnji LNG-a od učenika i studenata može se objasniti položajem mladih koji su prije svega zainteresirani za svoje egzistencijalne probleme (o čemu je bilo ranije govora) i njihovo rješavanje, te da su najčešće zainteresirani za rad sportskih i kulturnih udruga. Istraživanja civilnog sektora pokazala su da je jedan od najvažnijih prediktora za aktivnost manja zabrinutost za životne uvjete vlastite obitelji (Zrinščak i Rimac 2005), što se kod umirovljenika očituje u sigurnom prihodu (mirovini), riješenim egzistencijalnim pitanjima i dovoljnoj količini slobodnog vremena te manjim konformizmom, nego što ga imaju mladi.

Tvrđnju da je «većina članova i simpatizera udruge pasivno» najviše prihvaćaju ispitanici na Krku, a najmanje ispitanici iz Opatije. Najveća značajna razlika utvrđena je između ispitanika iz Krka i Opatije.

Tablica 4. Tvrdnja «većina članova i simpatizera udruge je pasivno» (tvrdnja 3), s obzirom na mjesto boravka.

	M	F =4,681 sig. p < 0,003	kontrast
Rijeka	2,519		Otok Krk>OPatija
Otok Krk	2,889		
Opatija	2,181		
Crikvenica	2,214		

Istraživanja civilnog društva u Hrvatskoj pokazala su da je trend smanjenja aktivnog i pasivnog članstva civilnog društva u Hrvatskoj sa iznimkom neznatnog rasta organizacija za zaštitu okoliša (Štulhofer, 2001). Iako se civilno društvo smatra urbanim fenomenom, očigledno je da stanovnici koji su bliže mjestu izgradnje LNG terminala, a to su mjesta na otoku Krku, više očekuju od članova i aktivista udruge jer su i životno zainteresirani za probleme kojima se udruga bavi. Kako je sjedište udruge na otoku Krku očigledno da imaju veći uvid u aktivnosti udruge u odnosu na veličinu i značaj problema. Istraživanja izgradnje ekološki rizičnih objekata pokazala su da iako se inicijative za njihovu gradnju ne prihvaćaju ispitanici se prema njima ne postavljaju aktivno, tj. na angažman protiv gradnje spremno je manje od 50% ispitanika. U tom slučaju investitori takvih objekata imaju olakšan posao. Naime pretpostavka je da samo zainteresirana javnost može biti aktivan subjekt i partner a nezainteresirana javnost reagira u principu u skladu sa dimenzijama sindroma „ne u mom dvorištu“

Tablica 5. Tvrdnja «udruga se opravdano protivi izgradnji LNG terminala (tvrdnja 5), s obzirom na mjesto boravka.

	M	F =5,529 sig. p < 0,001	kontrast
Rijeka	3,428		Otok Krk>Opatija, Crikvenica
Otok Krk	3,755		
Opatija	2,909		
Crikvenica	2,642		

Ispitanici na otoku Krka skloniji su tvrdnji kako se «udruga opravdano protivi izgradnji LNG terminala, za razliku od ispitanika iz Opatije i Crikvenice. Značajna razlika u stavovima između ispitanika otoka Krka te ispitanika sa mjestom boravka u Crikvenici i Opatiji su očekivana jer stanovnici otoka Krka najviše će osjetiti sve aspekte odluke o gradnji LNG-a, pa u skladu s tim podržavaju negativan stav udruge «Eko-Kvarner» prema gradnji. Rizik koji se pojavljuje u ovakvim slučajevima najviše će osjetiti upravo stanovnici Krka dok oni koji su udaljeniji manje su izloženi. Poznate su negativne reakcije ispitanika prema mogućoj izgradnji ekološki rizičnih objekata u blizini mjesta stanovanja, tj. da se ekološki rizični opasni objekti ne prihvaćaju. Dobiveni rezultat ne iznenađuje s obzirom na spoznaje prikupljene i u drugim sociološkim istraživanjima o sličnim problemima (Kufrin, 1998; Smerić, 1992; Čaldarović, 1998). Razlika između

istraživanja koja navodimo i našeg je što su ispitanici u našem istraživanju suočeni sa konkretnim slučajem moguće izgradnje energetski rizičnog objekta u blizini njihova stanovanja dok su u ostalim slučajevima radilo o istraživanju načelnih stavova. Po svim ostalim obilježjima nije bilo razlike.

4.2 Ekološko ponašanje

4.2.1 Pregled distribucije postotaka

Kako bismo istražili smjernice ekološkog ponašanja ispitanika postavili smo im pitanje o prakticiranju pojedinih aktivnosti u području zaštite okoliša. Ekološko ponašanje operacionalizirali smo kao: a) ekološku osjetljivost pri kupovini, b) izdvajanje sekundarnih sirovina iz kućnog otpada, c) ekološki motiviranu štednju vode, d) novčane priloge ekološkim organizacijama, e) novčane priloge, f) sudjelovanje u akcijama ekoloških udruga, g) praćenje ekološke literature. Na što ukazuju rezultati?

Tablica 6. Koje od navedenih tvrdnji najtočnije opisuju vaše ponašanje? (u %)

	NE	DA
Redovito pratim neki od ekoloških časopisa	87,1	11,7
Član sam ekološke udruge	92,9	6,7
U posljednjih godinu dana podržao sam (radom, novcem, nekim drugim sudjelovanjem) neku od akcija ili manifestacija ekološke udruge	73,3	26,3
U kupovini biram proizvode manje štetne za okoliš	30,4	69,6
Štedljivo koristim vodu	20,8	78,8
Staklo, plastiku, stari papir u pravilu ne bacam kao smeće, nego ih odlažem za na to prikladna mjesta	19,2	80,4

Rezultati o ekološkoj osjetljivosti pri kupovini pokazuju da dvije trećine ispitanika potaknuto brigom za zaštitu okoliša, u kupovini bira proizvode manje štetne za okoliš. Također 80% ispitanika izdvaja određene sekundarne sirovine (kućni otpad), dakle ne bacaju ih u smeće već odlažu u posebne posude. Taj podatak da visoki procent ispitanika razvrstava kućni otpad rezultat je činjenice da je čitavi otok Krk obuhvaćen akcijom u kojoj je svako kućanstvo dobilo pet velikih plastičnih kontejnera od kojih svaki obilježen drugom bojom sadrži vrstu otpada za koju je namijenjen. Ako se uzme u obzir da se radi o turističkoj destinaciji u kojoj se broj privremenih stanovnika u vrijeme turističke sezone višestruko povećava, a time raste i količina otpada, jasno je da ovakav sustav diverzifikacije i odvoza smeća ima veliki značaj za očuvanje okoliša. Industrijska društva nazivaju se još i „društva koja bacaju“ jer odbacuju proizvode i veliku količinu stvari. Primjerice u V. Britaniji 90% proizvedenog otpada odnosi se na kućanstva. Otprilike 85% čvrstog otpada odlazi na smetlišta, koja se brzo pune pa mnoga gradska područja više nemaju mjesta za odlaganje smeća (Giddens, 2007). Ovaj podatak potkrepljuje rezultate drugih socioloških istraživanja koja su pokazala da na stvarno ekološko po-

našanje utječe program zbrinjavanja i recikliranja otpada, tj da je ono vjerojatnije tamo gdje ne postoje prepreke za njegovu realizaciju (razmjestaj kontejnera i sl.). Podatak da je dvije trećine (78,8%) ispitanika štedljivo upotrebljavalo vodu vjerojatno prije možemo objasniti ekonomskim a manje ekološkim motivima. Poznato je da je voda na otoku Krku zbog ulaganja u vodoprivredni sustava skuplja nego drugdje te je značajna stavka za svako kućanstvo. Doniranje novčanih priloga, te sudjelovanje u akcijama ekoloških udruga zastupljeno je u tridesetak posto stanovnika dok 73,3% nije prakticiralo takvo ponašanje.,pa se ne može pohvaliti tim vidom aktivnosti u zaštiti okoliša. Dakako, u skladu s ovim podacima 87,1% ispitanika ne prati redovno niti jedan ekološki časopis,a 92,9% nije član ekološke udruge. Razmatranje konkretnih manifestacija pro-ekološkog ponašanja pokazalo je da je individualna ekološka svijest povezana sa društvenim i kulturnim uvjetima kao kontekstualnim varijablama u kojima se ta svijest oblikuje. Informiranje o ekološkim problemima putem praćenja ekoloških časopisa te članstvo u ekološkim udrugama slabo su zastupljeni, dok je percepcija osobnih troškova značajan faktor pro-ekološkog ponašanja na primjeru štedljivog korištenja vode. Planirano, novo ekološki usmjereno naviknuto ponašanje (uvođenje kontejnera za razvrstavanje kućnog otpada) dio je koncepta ekološkog ponašanja, kao specifične dimenzije ekološke svijesti što podrazumijeva oblikovanje različitih alternativa ponašanja i planiranje novog ekološki usmjerenog i naviknutog ponašanja (Kaiser,1998). Drugim riječima vjerojatnije je očekivati proekološko ponašanje u situacijama koje više ističu vezanost uz konkretne osobne situacije.

4.3 Procjena reagiranja udruge „Eko-Kvarner“ i članstvo u udruzi

Primjenom analize varijance utvrdili smo značajnu povezanost između «ekološkog ponašanja» i percepcije aktivnosti udruge. Nastojali smo odgovoriti na pitanje kako ispitanici procjenjuju reagiranja udruge „Eko-Kvarner“, kao i njenog predstavnika, kao čimbenika zaštite okoliša u okviru kojeg i sami djeluju. Pri tom smo pošli od hipoteze da će ispitanici koji su članovi environmentalističke udruge „Eko-Kvarner“ smatrati blagim dosadašnje reagiranje udruge vezano uz gradnju LNG, jednako kao i reagiranje predstavnika udruge, za razliku od ispitanika koji nisu članovi udruge.

Tablica 7. Ekološka udruga «Eko-Kvarner» previše blago reagira prema izgradnji «LNG terminala», s obzirom na članstvo u ekološkoj udruzi

	M		kontrast
NE	3,170	F =5,147 sig. p < 0,03	1<2
DA	3,875		

Ispitanici koji su članovi neke ekološke udruge značajno su skloniji tvrdnji da ekološka udruga «Eko-Kvarner» reagira previše blago prema izgradnji «LNG terminala», za razliku od onih ispitanika koji nisu članovi neke ekološke udruge. Vjerojatno je da članovi udruge imaju veća očekivanja vezano uz aktivnosti udruge te da su bolje upoznati sa konkretnim problemom čijem rješavanju žele doprinijeti od onih ispitanika koji nisu članovi udruge i koji su možda nezainteresirani za njen rad.

Tablica 8. Predstavnik udruge «Eko-Kvarner» reagira ispravno prema izgradnji «LNG terminala» (tvrdnja 4), s obzirom na tvrdnju «član sam ekološke udruge».

	M	F =4,155 sig. p < 0,04	kontrast
NE	3,206		1<2
DA	3,812		

Također, ispitanici koji su članovi neke ekološke udruge skloniji su smatrati da predstavnik udruge «Eko-Kvarner» reagira ispravno spram navedene izgradnje nego nečlanovi. Takav rezultat pokazuje da predstavnika udruge „Eko-Kvarner“ u njegovu reagiranju na gradnju LNG-a na Krku, više podržavaju članovi udruge nego ispitanici koji nisu članovi udruge.

4.2.2 Faktorska struktura ekološkog ponašanja

Primijenjena je faktorska analiza s komponentnim modelom uz GK kriterij. Iz matrice interkorelacija stavova prema toj temi faktorskom analizom su izlučena dva faktora. U tablici br. 9 prikazali smo faktorsku strukturu uzetu u obzir za interpretaciju. Faktorskim se povezivanjem varijabli u dva neovisno strukturirana koncepta ekološkog ponašanja djelomično razriješla nedoumica o njihovim latentnim stavovskim dimenzijama. Izlučeni sklopovi varijabli ekološkog ponašanja pokazali su slijedeće.

Prvi je faktor saturiran sa tri čestice aktivnosti koje mogu biti podvedene pod ekološke pa smo ga nazvali „Štednja i briga za okoliš“ (F1). Na ovoj se dimenziji grupiraju izdvajanje sekundarnih sirovina iz kućnog otpada, ekološki motivirana štednja vode, te ekološki motivirana ponašanja u potrošnji. Ova je latentna dimenzija orijentirana na ponašanje ekološki svjesnih potrošača.

U drugom faktoru sadržane su tri tvrdnje orijentirane na ekološku aktivnost pa smo ga nazvali „Ekološki aktivizam“ (F2). To su novčani prilozi ekološkim organizacijama te sudjelovanje u akcijama eko udruge, članstvo u eko udrugama i praćenje ekološke literature.

Tablica 9. Koje od navedenih tvrdnji najtočnije opisuju vaše ponašanje? (Matrica varimax faktora).

	„Štednja i briga za okoliš“ (F1)	„Ekološki aktivizam“ (F2)
U kupovini biram proizvode manje štetne za okoliš	.783	
Štedljivo koristim vodu	.779	
Staklo, plastiku, stari papir u pravilu ne bacam kao smeće, nego ih odlažem za na to prikladna mjesta	.749	
U posljednjih godinu dana podržao sam (radom, novcem, nekim drugim sudjelovanjem) neku od akcija ili manifestacija ekološke udruge		.794
Član sam ekološke udruge		.738
Redovito pratim neki od ekoloških časopisa		.651

Ekstrahirani faktori tumače 57,66% varijance.

U nastavku analize prikazat ćemo odnos između faktora i obilježja ispitanika. primijenjena je analiza varijance.

Tablica 10. «Štednja i briga za okoliš», s obzirom na dob.

	M	F =7,456 sig. p < 0,001	Kontrast
Manje od 30 godina	-,355		Manje od 30 godina<31-65
31-45	,208		
46-65	,261		
Više od 65 godina	,379		

Ispitanici dobi od 31 do 65 godina statistički značajno skloniji su faktoru «štednja i briga za okoliš», za razliku od ispitanika koji imaju manje od 30 godina.

Ispitanici s višim stupnjem obrazovanja statistički značajno skloniji su faktoru «štednja i briga za okoliš», za razliku od onih sa srednjim stupnjem obrazovanja. Ako se ograničimo samo na rezultate našeg istraživanja bez namjere da generaliziramo, pokazuje se da je stupanj obrazovanja značajan prediktor u prakticiranju štednje i brige za okoliš. Činjenica je da je „štednja vode“ gledano iz „percepcije osobnih troškova“ jači prediktor ekološkog ponašanja od percepcije „koristi za okolinu“ što pokazuju neka provedena istraživanja. Jednako su studije u području štednje električne energije pokazale da i ekološki dobro informirani ispitanici ne prakticiraju ekološko ponašanje sukladno svo-
 me znanju.

Tablica 11. «Štednja i briga za okoliš», s obzirom na obrazovanje.

	M	F =6,056 sig. p < 0,003	Kontrast
OŠ	,028		SŠ<VŠ
SŠ	-,144		
VŠ	,349		

Vjerojatno je da su obrazovaniji ispitanici istovremeno i informiraniji o ekološkim problemima i mogućnostima. Istraživanja o civilnom društvu u Hrvatskoj (Zrinščak, Črpić, 2005) pokazuju da se kao prediktor za članstvo u dobrovoljnim organizacijama pojavljuje viša obrazovanost te u nešto manjoj mjeri viši prihodi kućanstva te sa nezabrinutošću za vlastitu obitelj. To govori i o nekim važnim društvenim preduvjetima stimuliranja dobrovoljnog angažmana. Zaključuje se da je za ozbiljniji društveni angažman i razumijevanje društvenih procesa i mogućeg načina rješavanja potrebno obrazovanje.

Tablica 12. «Štednja i briga za okoliš», s obzirom na radni status.

	M	F =7,162 sig. p < 0,001	Kontrast
Nezaposleni i honorarno	-,037		Učenici/studenti<U radnom odnosu, umirovljenici
Samostalna privredna djelatnost	,150		
U radnom odnosu	,194		
Učenici/studenti	-,605		
Umirovljenici	,292		

Utvrđena je značajna statistička razlika između učenika i studenata te ispitanika koji su u radnom odnosu (nesamostalna djelatnost) te umirovljenika. To se može povezati sa ranije iznesenim mišljenjem da se relativna nezainteresiranost učeničke i studentske populacije za konkretne aktivnosti pro-ekološkog ponašanja može povezati sa njihovom brigom za studentske i učeničke probleme, te da su u manjoj mjeri opterećeni svakodnevnim aktivnostima koje bi ih stimulirale na takvo ponašanje (kupnja za kućanstvo, briga za kućanstvo i slično). Istraživanja su pokazala da su u načinima provođenja slobodnog vremena mladi usmjereni na sebe i vlastite ciljeve pa je tako najčešća aktivnost kod provođenja slobodnog vremena studenata vezana uz komunikaciju s prijateljima, a rjeđe uz sudjelovanje u nekoj građanskoj inicijativi i pokretu (Leburić i Tomić-Koludrović, 2002).

Tablica 13. «Ekološki aktivizam», s obzirom na dob.

	M		kontrast
Manje od 30 godina	,025	F =2,858 sig. p < 0,04	31-45<Više od 65 godina
31-45	-,141		
46-65	-,006		
Više od 65 godina	,785		

«Ekološkom aktivizmu» skloniji su ispitanici stariji od 65 godina, za razliku od onih između 31 i 45 godina. Najviša statistička razlika utvrđena je između najstarijih tj onih koji imaju više od 65 godina i ispitanika koji imaju između 31 i 45 godina. Ispitanici u dobi od 31 do 45 godina najmanje su skloni ekološkom aktivizmu budući su u najproduktivnijem životnom razdoblju kada vjerojatno najviše rade i profesionalno su angažirani i najviše zaokupljeni obiteljskim egzistencijalnim problemima, pa nerado odvajaju vrijeme za ekološki angažman.

Ispitanici stariji od 65 godina imaju riješene egzistencijalne probleme, nisu u radnom odnosu, potpuno su oslobođeni od konformizma i daleko više vremena provode u mjestu stanovanja te su samim time više u mogućnosti aktivirati se u radu dobrovoljne udruge.

Radno aktivni ispitanici vjerojatno češće kupuju te su pri tome češće u poziciji konzumenata koji biraju proizvode manje štetne za okoliš. Jednako tako češće mogu štediti vodu jer se tijekom dnevnih aktivnosti češće u prigodi da to čine a budući su zaposleni snose i troškove vode te ta štednja može biti i ekonomski a ne samo ekološki motivirana. Jednako tako radno aktivni ispitanici imaju vjerojatno i veći obim informacija iz svog okruženja o akcijama diferenciranja otpada na Krku. Umirovljenici također po prirodi svoje situacije imaju više vremena i prigodu za gore navedene aktivnosti te mogu biti i ekonomski motivirani. Učenici i studenti manje vremena posvećuju kućnim aktivnostima, te samim tim vjerojatno i manje su zainteresirani za navedeni tip ekološkog ponašanja.

5. ZAKLJUČAK

Struktura i djelovanje civilnog sektora u Hrvatskoj analizirano na slučaju ekološke udruge „Eko-Kvarner“ slična je kao i u drugim tranzicijskim zemljama, u kojima ispitanici najčešće pripadaju sportskim ili rekreacijskim organizacijama a značajno manje organizacijama koje se bave očuvanjem okoliša i ekologijom.

Ekološka udruga „Eko-Kvarner“, slično kao i druge organizacije civilnog društva, ima usku aktivnu bazu članstva što govori o ograničenom sudjelovanju građana u društvenim aktivnostima. Hipoteza da su mlađi i obrazovaniji ispitanici češće članovi ekoloških udruge i skloniji pro-ekološkom ponašanju nije potvrđena, jer smo dobili rezultate da su ipak oni najstariji ekološki i najaktivniji. Ispitanici koji žive bliže mjestu izgradnje LNG terminala skloniji su smatrati protivljenje izgradnji od strane „Eko-Kvarner“ opravdanim, za razliku od onih koji žive dalje od tog mjesta što je sasvim razumljivo.

Tvrđnju da je «većina članova i simpatizera udruge pasivno» najviše prihvaćaju ispitanici na Krku, a najmanje ispitanici iz Opatije. Najveća statistički značajna razlika utvrđena je između ispitanika iz Krka i Opatije.

Ispitanici s otoka Krka skloniji su tvrdnji kako se «udruga opravdano protivi izgradnji LNG terminala, za razliku od ispitanika iz Opatije i Crikvenice. Značajna razlika u stavovima između ispitanika otoka Krka te ispitanika sa mjestom boravka u Crikvenici i Opatiji očekivana jer stanovnici otoka Krka najviše bi osjetili sve aspekte odluke o gradnji LNG-a, pa u skladu s tim podržavaju negativan stav «Eko-Kvarner» prema gradnji. Samoprocjena članova udruge „Eko-Kvarner“ o djelovanju udruge i njezinog predstavnika, u slučaju gradnje LNG terminala, skloniji su visokom vrednovanju svoje vlastite uloge u aktivnostima oko LNG-a, za razliku od ispitanika koji nisu članovi udruge.

Članovi udruge za razliku od nečlanova, značajno više smatraju da udruga «Eko-Kvarner» previše blago reagira prema izgradnji LNG terminala.

Faktorska analiza utvrdila je dva faktora: „štednja i briga za okoliš“ (F1) i «ekološki aktivizam» (F2). Faktoru «ekološki aktivizam» značajno su skloniji ispitanici u dobi preko 65 godina. Faktoru „štednja i briga za okoliš“ značajno su skloniji ispitanici u dobi 31-65 godina u odnosu na ostale ispitanike. Rezultati pokazuju da ispitanici sa višim stupnjem obrazovanja skloniji faktoru «štednja i briga za okoliš» za razliku od onih sa srednjim obrazovanjem. Ispitanici u radnom odnosu (nesamostalna djelatnost) i umirovljenici skloniji su faktoru «štednja i briga za okoliš», za razliku od učenika/studenata. I na koncu rezultati su pokazali da su ispitanici sa višim stupnjem obrazovanja skloniji faktoru „štednja i briga za okoliš“ za razliku od onih sa srednjim obrazovanjem.

LITERATURA

- Akrap, A., Čipin, I. (2006). *Socijalitetni sterilitet u Hrvatskoj - zašto smo neoženjeni i neudane*. Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.
- Anheier, H. (2004). *Civil Society: Measurement and Policy Dialogue*. London: Earthscan.
- Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage.
- Bežovan, G. (2002). Struktura civilnog društva. *Politička misao*, br 1.
- Bežovan, G. (2003). Zakonski, politički i kulturni okvir za razvoj civilnog društva u Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku* br. 10.
- Bežovan, G. (2004). *Civilno društvo*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Cable, C; Benson, M (1993). Acting Locally: Enviromental Injustice and the Emergence of Grass roots Enviromental Organizations. *Social Problems* 40(4).
- Cifrić, I. (1998). Tranzicija i transformacija. U: Cifrić, I., Čaldarović, O., Kalanj, R., Kufrin K. *Društveni razvoj i ekološka modernizacija*. Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo.
- Coleman, J. (1990). *Foundations of Social Theory*. Cambridge: Harvard Univ. Press.
- Čaldarović, O., (1998). Socijalni aspekti energetske postrojenja. U: Cifrić, I., Čaldarović, O., Kalanj, R., Kufrin, K., *Društveni razvoj i ekološka modernizacija*. Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo.
- Črpić, G., Rimac, I. (1999). Pregled postotaka i aritmetičkih sredina. *Bogoslovna smotra*, 70(2).
- Dahrendorf, R. (1996). *Razmatranje o revoluciji u Europi*. Zagreb: Antibarbarus.
- Dalton, Russell, J, i Martin P. Watenberg (2000). *Partes without Parisans: Political Change In Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Damjanić, Z. (2007). Informiranost i povjerenje u izvore informacija o terminalu za ukapljeni plin, *Socijalna ekologija*, 16(2-3):157-184.
- Damjanić, Z. (2007a). Lokalni potencijal civilnog društva u izgradnji terminala za ukapljeni prirodni plin, *Socijalna ekologija*, 16(4):279-384.
- Ferguson, A (1789). *An Essay on history of Civil Society*.
- Fuchs, D. i Klingemann, H-D. (2002). Eastward Enlargement of the European Union and the Identity of Europe. *West European Politics* 25(2), 19-54.
- Fukuyama, F. (2000). *Social Capital and Civil Society*. IMF Working Paper WP Z13. Washington: International Monetary Fund.
- Gellner, E. (1994). *Conditions of Liberty, Civil Society and its Rivals*. London: Penguin Books.
- Giddens, A. (2007). *Sociologija*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Ilišin, V. (1999). *Mladi na margini društva i politike*. Zagreb: Alineja.
- Inglehart, T., Welzel, C. (2007). *Modernizacija, kulturna promjena i demokracija*. Zagreb: Politička kultura.
- Kaiser, F. G. (1998). A General Measure of Ecological Behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 28(5): 395-422.
- Karajić, N. (2000). *Politička modernizacija*. Zagreb: HSD i Zavod za sociologiju.

- Leburić i Tomić-Koludrović, I. (2002). *Nova apolitičnost mladih*. Zagreb: Alineja.
- Kufrin, K. (1998). Zaštita okoliša u novom društvenom kontekstu: akteri i *konceptije* ekološke modernizacije Hrvatske. U: Cifrić, I., Čaldarović, O., Kalanj, R., Kufrin K., *Društveni razvoj i ekološka modernizacija*. Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo.
- Puljiz, V. (2000). Civilno društvo u svijetu i u Hrvatskoj. U: Baloban S. (ur.) *Izazovi civilnog društva u Hrvatskoj*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Putnam, R. D. (1993). *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton University Press.
- Rogić, I. (1996). Prva i druga hrvatska modernizacija, *Socijalna ekologija* Zagreb, 5 (4):489-500.
- Shimkus, D. (1996). Development of the Non-governmental Sector in Croatia. Cairo: 16th Organisational Development World Congress.
- Stubbs, P. (2001). Politička ekonomija civilnog društva. U: Matko Mestrovic (ur) *Globalizacija i njene refleksije u Hrvatskoj* Zagreb: Ekonomski institut, str. 95-109.
- Štulhofer, A. (2001). Dinamika sociokulturnog kapitala 1995-1999. U: Meštrovic (ur) *Globalizacija i njene refleksije*. Zagreb: Ekonomski Institut.
- Štulhofer, A. / Kufrin, K. (1996). Od obilja do altruizma i druge ekološka priče. *Socijalna ekologija*, 5(2):171-184.
- Tocqueville, A. (1995). *Democracy in America*. New York: Vintage Books.
- Valković, M. (2000). Civilno društvo – izazov za državu i Crkvu. U: Baloban S. (ur.) *Izazovi civilnog društva u Hrvatskoj*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

PERCEPTION OF RELATION OF ROLE OF NGO „ECO-KVARNER“ TOWARD BUILDING OF LNG TERMINAL

Zdenka Damjanić

Faculty of Economics and Business, Zagreb

Summary

The work analyses the perception of the relation of the role of NGO „Eko-Kvarner“ toward the building of LNG terminal (N=240; 2006). NGO „Eko-Kvarner“ was founded as a direct response of the citizens of county Omišalj to the signing of Družba Adria treaty, and it also conducts activities in other segments of environment protection and sustainable development of the Adriatic. The purpose of the research was a) to research the attitudes of respondents from the Kvarner region on the role and activities of ecological NGO „Eko-Kvarner“, as one of the actors of civil society in Croatia, and in connection to possible building of LNG terminal, b) to evaluate the activity of the members of NGO and their representative. The questions concerning the evaluation of respondents regarding practicing certain activities in the field of environment protection gave two factors: economical and care for the environment and ecological activism. Factorial analysis and variance analysis were used. The results were mostly expected and have confirmed initial research hypotheses. The structure and function of civil sector in Croatia is similar to other transition countries, where respondents mostly contribute to sport and recreation organizations and significantly less to organizations that deal with environment protection and ecology. Significant correlations were determined between socio-demographic characteristics and the perception of the role of NGO „Eko-Kvarner“ and ecological behavior.

Key words: NGO „Eco-Kvarner“, LNG terminal, ecological behavior

DIE WAHRNEHMUNG DER STELLUNGNAHME DES VEREINS ÖKO-KVARNER ZUM BAU EINES FLÜSSIGGASTERMINALS

Zdenka Damjanić

Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät, Universität Zagreb

Zusammenfassung

In der vorliegenden Arbeit wird die Wahrnehmung der Stellungnahme des Vereins Öko-Kvarner zum Bau eines Flüssiggasterminals analysiert (N=240; 2006). Die Gründung des Vereins Öko-Kvarner war eine unmittelbare Reaktion der Bürger der Gemeinde Omišalj auf den Vertragsabschluss mit Družba Adria. Der Verein ist auch auf anderen Gebieten des Umweltschutzes und der nachhaltigen Entwicklung im adriatischen Raum tätig. Die Ziele der Untersuchung waren: Stellungnahmen von Befragten auf dem Kvarner-Gebiet zur Rolle und Aktivitäten des Vereins Öko-Kvarner, als eines der Akteure der Zivilgesellschaft in Kroatien zu ermitteln, hinsichtlich des eventuellen Baus des Flüssiggasterminals (LNG) die Aktivitäten des Vereins und dessen Mitglieder sowie dessen Vertreters zu bewerten. Auf die Frage, wie die Befragten verschiedene Tätigkeiten auf dem Gebiet des Umweltschutzes bewerten, wurden zwei Faktoren festgestellt: Umweltfürsorge und Ökoaktivismus. Es wurden die Faktoranalyse und die Varianzanalyse angewendet. Die Ergebnisse waren wie erwartet und haben die Anfangshypothesen der Forschung bestätigt.

Schlüsselwörter: Öko-Kvarner, Flüssiggasterminal, Ökoverhalten